

O NÁZVOSLOVÍ LÉČIV

Karel Urbánek

Ústav farmakologie LF UP a FN Olomouc

Náš časopis je zaměřen především na problematiku farmakoterapie a klinické farmakologie, proto se prakticky v každém článku vyskytuje několik názvů různých léčiv. Někdy se setkáváme s tím, že čtenářům, ale i autorům, není vždy zcela jasné, které názvy ve skutečnosti existují a jaké je jejich nevhodnější použití.

Každé léčivo je především chemickou látkou, takže má svůj chemický název. Užívá se však pouze výjimečně; pro použití v lékařské literatuře je nevhodný, neboť je obvykle velmi složitý a existuje v několika variantách. Jako příklad můžeme zvolit třeba N-(4-hydroxyfenyl)acetamid, což je totéž co N-acetyl-P-aminofenol, nicméně většina lékařů jistě netuší, o jakou látku se jedná.

Základním názvem každého léčiva v daném jazyce je název generický. Je obvykle jednoslovný a vytváří se podle určitých pravidel. V textu jej píšeme vždy s malým prvním písmenem (problém někdy dělají tabulky, ve kterých textové editory opravují první písmena na velká, která i „lépe vypadají“ – můžeme to zde považovat za začátek věty, nebo ne?). Výše uvedená látka se tedy genericky nazývá paracetamol. Generický název je obvykle podobný ve všech jazycích, ale nemusí tomu tak zdaleka být vždy. Například na str. 189 tohoto čísla KFF najdeme v tabulce 4 látku acetaminophen, což je ovšem generický název používaný v USA a Kanadě pro paracetamol. V českém odborném textu by měl být používán generický název vždy v české formě. Měli bychom tedy například používat název chinapril a ne tolik oblíbené quinapril, neboť kdybychom trvali na druhé formě, museli bychom určitě psát i quinín místo chinin (v programu AISLP ovšem český název této látky nenalezneme).

Ve snaze sjednotit generické názvy vydává WHO pro každé léčivo tzv. mezinárodní

nechráněný název (rINN – recommended International Nonproprietary Name). Tyto názvy jsou dnes celosvětově preferovány. Jsou stanovovány v latině, angličtině, francouzštině a španělštině. V našem příkladě je tedy rINN v angličtině paracetamol, v latině paracetamol. Setkáváme se bohužel často s nešvarem používat v českém odborném textu latinské formy rINN, což nejenže nemá žádný praktický důvod, ale méně informované čtenáře může i mást. Pokud je v textu uvedeno beclomethasoni dipropionas, nemusí být každému hned zřejmé, že hovoříme o beklometazonu. Podobně nevhodné je bezmyšlenkovitě opisování anglických forem těchto názvů do českého textu (captopril a podobně).

Generické a mezinárodní nechráněné názvy novějších léčiv obvykle obsahují informaci o terapeutické nebo chemické skupině, ke které daná látka náleží. Jsou vytvářeny tak, že obsahují společný morfém (tj. nejmenší seskupení hlásek), což může být předpona, kmen nebo – nejčastěji – přípona názvu. Je poměrně známou skutečností, že všechny látky, jejichž generický název obsahuje morfém *-pril*, jsou ACE inhibitory, morfém *-vastatin* charakterizuje inhibitory HMG-CoA reduktázy a podobně.

Název, pod kterým je léčivo uvedeno v lékopise, se nazývá lékopisný. V dnešních lékopisech se používají latinské formy mezinárodních nechráněných názvů. V našem případě tedy jde o název paracetamol. Tyto názvy by měly být používány při předpisu individuálně připravovaných (tzv. magistraliter) léčiv.

Literatura

1. Špringer V, Kolář J, Chalabala M. Informačný potenciál názvov liečiv a liekov. Vnitřní lékařství, 50, 2004; 2: 91–97.
2. Švihovec J. Několik poznámek k názvosloví léčiv. Remedia, 4, 1994; 1: 4–5.

Pro laickou veřejnost je nejdůležitější výrobní název (někdy také chráněný, firemní), který označuje konkrétní přípravek a je vlastnictvím výrobce. Může se doplňovat symboly ® nebo ™, které označují, že se jedná o registrovanou obchodní značku. V textu jej píšeme vždy s velkým prvním písmenem. Většina léčiv je vyráběna několika různými výrobci, kteří používají názvy, ze kterých není možno odvodit, o jakou látku se jedná (extrémem je diklofenak, který je u nás dostupný pod desítkami různých názvů), což může způsobit nebezpečné komplikace. Nejsou výjimečné ani případy, kdy pacienti užívají jednu účinnou látku ve dvou (někdy i více!) přípravcích, což vede k předávkování a ohrožení jejich zdraví. Zvláště vysoké je toto riziko u volně prodejných léčiv. Pro náš příklad paracetamolu tedy existují výrobní názvy Paralen, Mexalen, Panadol a další. Výrobní název použijeme v odborném textu pouze tehdy, chceme-li hovořit o vlastnostech konkrétního přípravku daného léčiva, nebo při výčtu přípravků, dostupných na trhu.

Jak je vidět z tohoto velmi stručného přehledu, používání správných názvů není ani zdaleka samozřejmostí. Měli bychom tedy při psaní odborných článků i jejich recenzování kontrolovat i správnost názvosloví; pokud si nejsme jisti, můžeme nahlédnout do nějakého spolehlivého informačního zdroje (vynikající přehled o existujících názvech získáme snadno v programu AISLP nebo v publikaci Martindale, The Complete Drug Reference) a především se i v tomto případě řídit zdravým rozumem.